

M. Hírek 1965 Jun. 1.

HEGEDŰS GÉZA:

A blumenauai patikus

Ez a Blumenau — bármennyire is német nevű — Braziliában van, annak is a déli részén. A blumenauai patikust pedig dr. Lénárd Sándornak hívják — és író, műfordító, nyelvtudós, orgonista.

Először akkor hallottam felőle, amikor híre kelt, hogy egy Lénárd Sándor nevű, valahol Dél-Amerikában élő magyar, latinra fordította Milne angol

Dr. Lénárd Sándor és felesége

író híres gyerekkönyvét, a magyarra Karinthy Frigyes által fordított Micimackót. Ha egy szöveget jól ismerünk az anyanyelvünkön, azt azonnal megértjük olyan nyelven is, amelyből csak hiányos ismereteink vannak. Így lett a latin Micimackó a latin nyelv tanulásának népszerű segítője, amelyből nem lehetett elég új kiadást csinálni. És ezután Lénárd Sándor fogta magát és ugyancsak latinra fordította a közelmúlt évek világszerte olvasott, hírtelen-divatú kisregényét, Françoise Sagan Jónapot búbanat-ját. Ez is szenzáció volt, ez is világsiker lett.

De tavalyig mindössze annyit tudtam Lénárd Sándorról, hogy van, hogy valahol az óceánon túl él. Tőlünk indult el valamikor régen, és ő az, aki latinra fordította a Micimackót. Tavaly azután itthon járt ifjúkorom óta nem látott gyermekkori barátom, Rónai Pál, a kitaláló író-műfordító-professzor, aki még a háború előtt került ki Braziliába, és azóta is a magyar irodalom méltó és értő szószólója a sok magyar-lakta Dél-Amerikában. Tőle hallottam most már részletesebben Lénárd Sándorról, kalandos életútjáról, sokoldalú tehetségéről és sokszínű irodalmi munkásságáról.

A közelmúlt napokban pedig a kezembe került Simon István egyik versének Lénárd Sándor-féle német fordítása.

Kitűnő fordítás. Aki így fordít, az nemcsak nagyon jól tud magyarul is,

németül is, hanem igazi, vérbeli költő. S merthogy most már egyre jobban érdeklődni kezdem felőle, és hamarosan elmesélhető képpé egészült ki az az ismeretanyag, amit hézagosan eddig tudtam. Ezt pedig el kell mondanom, hogy mások is tudják.

Lénárd Sándor Budapesten született 1910-ben. Kilenesztendő volt, amikor az első világháború után szüleivel Bécsbe került. Ott járta felsőbb iskoláit, ott végezte el az egyetemet és nyert orvosdoktori diplomát. Közben nyelveket tanult, zenét tanult, németül verselt és magyar költőket fordított. Akkor járt utoljára Budapesten, amikor elkészült Heltai Jenő Néma leventéjének fordításával és eljött, hogy megmutassa Heltainak. A magyar költőnek nagyon tetszett a fordítás, amely azonban sohasem jelent meg, mert a kézirat a háború viharában elkallódott. Lénárd azóta csak éppen megőrzött anyanyelvében van itthon. A háború már Rómában érte, ott élte át a fasizmus legörjögőbb végső idejét, amelyről idővel regényt is írt. Részt vett az ellenállás illegális mozgalmában. Majd a háború után nekijött az ismeretlen Dél-Amerikának. Sok nyelven tudott, orgonálni tudott, orvos volt, költő volt — csak éppen megélhetése nem volt. Az európai diplomát nem használhatta, amíg fáradtságosan le nem teszi a brazil törvények előírta vizsgákat. Ehhez éppen olyan anyagi kintartás kellett volna, mint akármilyen más életlehetőség megteremtéséhez. Az anyagi alapot rendkívüli műveltségével teremtette meg, a lehető legszokatlannabb módon. Az ottani Televízió dupla vagy semmi játékot hirdetett a nagy nyilvánosság előtt Bäch életművéről. Lénárd jelentkezett — és elképesztő zenei és zenetörténeti ismeretével elnyerte minden eddigi idő legnagyobb Televíziós pénznyereményét. Amikor a nem tudom hányadik kérdésre is pontosan válaszolt, a Televízió abbahagyta a játékot, mert nem volt több pénze. Lénárd élete biztosítva volt. Körülnézett a véghetetlen Braziliában, hogy hol telepedjék le. Ebben az óriási országban számlálhatatlan magyar és még számlálhatatlanabb német kivándorló él. Nem ritkaság ott egymás mellett a magyar és a sváb falu. Nem egy helyütt magyarok, németek és portugál nyelvű régebbi otlakók úgy elkeveredtek, hogy anyanyelveikből is egy sehol másutt nem érthető magyar-német-portugál zsargon alakult ki. Lénárd hamarosan ennek a nyelvkevereknek is tudósa lett. De végül is egy német faluban, ama bizonyos Blumenauban talált otthonra. Ott birtokot vásárolt, vidéki otthont építtetett, és megvette a blumenauai gyógyszerterát. Így azután mint patikus, és ezzel természetesen a környék egészségügyi tanácsadója, me-

gint gyógyítja az embereket. S mint-hogy Blumenauban két templom is van és mind a kettőben orgona, ő orgonál katolikusoknak is, protestánsoknak is.

Ez a Blumenau még brazil viszonyok között is nagyon messze van mindentől. A legeslegutolsó autóbúsvégállomástól is sokórányi járásra fekszik. Azon a környéken élnek az utolsó botokudok. Egy őskorból itt maradt nép, féllábbal még a kőkorszakban élnek, alig vannak többen 4—500 léleknél. Nyelvük különbözik minden egyéb emberi nyelvtől. Lénárd Sándor természetesen megtanult botokudul is, és ismertette a világgal a botokud néprajzi tudnivalókat. Közben pedig olvas, szüntelen kapcsolatot tart a kultúrával, magyarul levelezik Rio de Janeiróba Rónai Pállal és olykor Budapestre Beöthy Ottóval, tehát azt is tudja, mi van éppen a mi irodalmunkban. Több német verseskötete jelent meg, néhány regénye is, legutóbb egy önéletrajzi regénye. Vannak értékes nyelvtudományi és kultúrtörténeti tanulmányai. Az egyik könyvében érdekes fejezetben szól a magyar nyelv jellegéről és szelleméről. De van tanulmánya »A bécsiszelet kultúrtörténetéről« is. És fordít. Főként fordít. Sok nyelvből sok nyelvre. Ha kell botokudból portugálra; ha akad kiadó rá, magyarból németre. Világhíres akkor lett, amikor angolból és franciából latinra kezdett fordítani.

A német kiadók — amelyek mindig szívesen várják akár verses, akár prózai műveit — gyakran keresik fel levelben, hogy irodalmi szakkérdésekben tanácsát kérjék. Megtörtént már, hogy hazai magyar író könyvének nyugat-németországi kiadásánál az ellenőrző szerkesztő a föld másik oldalán, a botokudok között élő »blumenauai patikus« volt.

Kilencéves kora óta csak akkor volt itthon, amikor Heltaival akart elbeszélgetni, ez is nagyon régen történt, még jóval a háború előtt. De ha magyarul fogalmaz, úgy ír, mintha itt élne közöttünk. Hadd idézzem példaképpen — és végezetül — az egyik nemrég kelt leveléből ezt a néhány sort:

»Hlatky Bandi, a nagy Ady szakértő mesélt egyszer egy öreg, 103 éves bácsiról, akit ő, még kisfiú korában, Vergiliussal a kezében talált.

— Miért olvassa a Vergiliust? — kérdezte.

— Hogy el ne felejtsek latinul.

Bandi bá' még Rómában is azon törte a fejét, mi baj származott volna abból, ha az öregúr elfelejtett volna latinul.

Nem jött rá.

En pontosan tudom, és igenis vigyázni fogok, hogy svábok, botokudok és egyebek között ne felejtsek el egészen magyarul.«